

Lausunto hallintovaliokunnalle

HE 62/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Yleistä

Hallitus esittää pysyvään oleskelulupaan vaaditun asumisajan nostamista, sekä muita kiristyskiä ulkomaalaislakiin pysyvää oleskelulupaa koskevien vaatimusten osalta. Toteutuessaan ehdotus ulkomaalaislain muuttamiseksi heikentäisi kahden kulttuurin perheiden hyvinvointia, elämän edellytyksiä Suomessa, asettaisi ihmiset eriarvoiseen asemaan keskenään, vaarantaisi lapsen edun sekä lähettäisi viestin valtion tasolta, etteivät kahden kulttuurin perheet ole tervetulleita Suomeen. Pysyvän oleskeluluvan saamiseen on jo nykyisyydessään riittävän tiukat kriteerit, muiden oleskelulupatyyppejen ehtoja on jo kiristetty ja karkottaminen voidaan tehdä tilanteissa, joissa lainsäätäjällä on katsonut sen tarpeelliseksi. Lisäksi nykyisten lakimuutosten vaikutuksia ei ole vielä voitu arvioida.

Lisäksi esitetyt nopeutetut keinot saada pysyvä oleskelulupa ovat eriarvoistavia ja mitä todennäköisimmin tehottomia. Mikäli hallitus haluaa saada Suomeen lisää korkeakoulutettuja maahanmuuttajia, olisi toimet suunnattava esimerkiksi Suomessa olevan rakenteellisen rasmin purkamiseen sekä todellisten työurien mahdollistamiseen Suomessa. Lisäksi vetovoimatekijöitä kehittäessä olisi hyvä miettiä sitä mitkä keinot todellisuudessa ankkuroivat ulkomaalaisia osaajia Suomeen. Tällaisia olisivat esimerkiksi mahdollisuus rakentaa perhe Suomeen, perheen yhdistäminen nykyistä helpommin ja muut yhteiskunnan tukitoimet, jotka tekevät Suomesta houkuttelevan paikan kansainvälisille osaajille. Sitä että mahdollisuuksia elämän rakentamiseen Suomessa yleisesti ottaen heikennetään ja osalle tarjotaan nykytilanteen mukainen mahdollisuus jäädä Suomeen, voidaan tuskin pitää tosiasiallisina vetovoimatekijöiden lisääjinä.

Toteutuessaan lakiesitys vaarantaisi lasten edun ensisijaisuuden sekä lasten tasa-arvoisen oikeuden vanhempinsa.

Näin ollen katsomme että, ehdotuksessa esitettyjä lakimuutoksia ei tulisi säätää laiksi.

Perustelut

Hallituksen esityksessä todetaan, että lakiehdotuksen tavoitteena on kannustaa kotoutumiseen ja antaa näkymä tulevaisuuteen suomalaisessa yhteiskunnassa. Näkemyksemme on, että esityksessä ehdotetut kiristykset ulkomaalaislakiin ja pysyvään oleskelulupaa pikemminkin luovat turvattomuutta ja toivottomuutta tulevaisuuden suhteen. Erityisen kohtuuttomasti tällainen politiikka kohdistuu perheisiin, joissa on pieniä lapsia. Lisäksi ainut näkemys suomalaiseen yhteiskuntaan, jonka laki toteutuessaan antaisi on se, ettei Suomeen varsinaisesti haluta kahden kulttuurin perheitä.

Lakiesitys lisäisi eriarvoisuutta pysyvää oleskelulupaa hakevien maahanmuuttajien keskuudessa heidän sosioekonomisen asemansa mukaan. Kaikki ehdotetut poikkeukset, joilla voisi saada pysyvän oleskeluluvan neljässä vuodessa ovat sosioekonomisesti paremmassa asemassa suosivia. Yli 40 000 euroa vuodessa ansaitsevat, he, joilla on Suomessa tunnustetut korkeakoulututkinnot sekä nopeasti opittu erinomainen kielitaito ovat kaikki vaatimuksia, joiden täyttäminen useimmiten edellyttää parempaa sosioekonomista asemaa. Kaikki ehdot ovat eriarvoisuutta lisääviä. Lisäksi pysyvä

oleskeluluvan voisi saada nopeammin, mikäli henkilö olisi suorittanut Suomessa ylemmän korkeakoulututkinnon, jatkotutkinnon tai alemman korkeakoulututkinnon yliopistossa. Tämä muutos asettaisi lisäksi ne, jotka ovat suorittaneet alemman korkeakoulututkinnon ammattikorkeakoulussa eriarvoiseen asemaan yliopistossa tutkinnon suorittaneiden kanssa, vaikka tutkinnot ovat virallisesti samanarvoiset. Tämän lisäksi yliopistossa suoritettu alempi korkeakoulututkinto ei automaattisesti ole työmarkkinoilla arvokkaampi kuin ammattikorkeassa suoritettu alempi korkeakoulututkinto¹. Lisäksi mikäli pysyvää oleskelulupaa hakeva henkilö on suorittanut korkeakoulututkinnon Euroopan Unionin ulkopuolella, tulee tutkinnon tunnustamisesta Suomessa merkittävät kustannukset. Tutkinnon tunnustamisen kustannukset voivat olla yli 700 euroa per tutkinto, mikä on erityisen merkittävä kustannus lapsiperheille, varsinkin elinkustannusten noustessa ja ostovoiman heikentyessä. Mikäli hallituksen tavoite on saada Suomeen korkeakoulutettua työvoimaa, tulisi hallituksen toimien koskea esimerkiksi urapolkuja korkeakoulutetuille, tutkintojen kelpoisuuden tunnustamisen helpottamista sekä suomalaisten korkeakoulututkintojen tasa-arvoiseen kohteluun sitoutumista, nykyisen eriarvoistavan maahanmuuttopolitiikan sijaan.

Ehdotuksessa esitetään pysyvän oleskeluluvan saamista neljässä vuodessa, jos hakijalla on erityisen hyvä suomen tai ruotsin kielen taito. Kielten osaamista arvioivassa eurooppalaisessa viitekehyksessä tämä tarkoittaisi C1-tasoa. Cambridgen yliopiston *"How Long Does it Take to Learn a Foreign Language"* – oppaan mukaan voidaan, karkeasti ottaen sanoa, että C1- tason saavuttaminen korkeakoulutetulta aikuiselta neljässä vuodessa vaatii 5,5 tuntia opetusta ja saman verran itsenäistä työtä viikossa, positiivisessa oppimisympäristössä.² Tämä tarkoittaisi 11 tuntia viikossa sekä sitä että, tarpeeksi laadukasta opetusta olisi saatavilla riittävästi. Lieneekin perusteltua kysyä onko työssäkäyvillä ihmisillä, saati pienten lasten vanhemmilla mahdollisuuksia tällaisiin opintosuorituksiin. Lisäksi kielen oppiminen tälle tasolle vaatii todennäköisesti taloudellisia panostuksia esimerkiksi kielikurssien muodossa ja sitä että, kielen oppijalla on kapasiteettia oppia kieltä luokkahuoneympäristössä. Toisin sanoen mahdollisuus saavuttaa EVK C1-taso on riippuvainen monesta asiasta, joista monet liittyvät sosioekonomiseen asemaan. Näin ollen esitys erityisen hyvällä suomen kielen taidolla saatavasta pysyvästä oleskeluluvasta on paitsi eriarvoistava, myös useille mahdoton saavuttaa. Lapsiperheet, joissa on pieniä lapsia ovat myös huomattavan hankalassa tilanteessa verrattuna lapsettomiin perheisiin tai perheisiin, joissa on vanhempia lapsia. Kahden kulttuurin perheiden ja monikielisyyden puolestapuhujana Familian näkemys on, ettei C1-tasoinen suomen kielen osaaminen ole itseisarvoisesti asia, joka mittaa esimerkiksi sitoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Familia pitää lähes yhtäjaksoista työhistoriaa ilman poikkeuksia kohtuuttomana, sillä se ei huomioi monia tekijöitä, kuten nollatuntisopimuksia, kausiluonteisia töitä ja epäsäännöllisiä työsuhteita. Toteutuessaan lakiehdotus myös vaarantaisi lapsen edun. Riippumatta siitä olisiko

¹ Hanna Nori, Henna Juusola, Vuokko Kohtamäki, Anu Lyytinen and Jussi Kivistö (2021: Korkeakoulutuksen saavutettavuus ja tasa-arvo Suomessa ja verrokkimaissa : GATE-hankkeen loppuraportti: Raportissa todetaan sekä työllistymisen että ansioiden riippuvan sekä alasta että korkeakoulutyyppistä. Näin ollen yliopisto-opiskelijoiden suosiminen ei itsessään suoranaisesti ole hyvä ratkaisu

² How Long Does it Take to Learn a Foreign Language, saatavilla: https://www.cambridge.org/elt/blog/wp-content/uploads/2018/10/How-long-does-it-take-to-learn-a-foreign-language.pdf?utm_class=download Kielen oppimiseen vaikuttavia asioita tunnistetaan 11 mukaan lukien ikä, aiempi koulutus, äidinkieli, saatavilla oleva opetus, opetusmenetelmät ja oppimisryhmän ryhmädynamiikka. Huomattavaa on että useat ovat sellaisia, joihin kielenoppija ei voi itse vaikuttaa. Erityisesti saatavilla olevaan opetukseen vaikuttaa oppijan maantieteellinen sijainti ja kysymykseksi nouseekin maantieteellinen tasa-arvo kielenoppijoiden välillä eri puolilla Suomea.

kyseessä neljän vai kuuden vuoden pysyvä oleskelulupa, on ajanjakso merkittävä osuus pienen lapsen elämästä sekä tärkeä ajanjakso lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Näkemyksemme onkin se, että oleskelulupien riippuvuus esitetystä toimeentuloedellytyksestä on näennäinen ja erityisesti ehdotettu kolmen kuukauden työttömyys- tai toimeentulotuen nosto esteenä pysyvällä oleskeluluvalla ovat tekijöitä, jotka eivät ole lapsen edun mukaisia. Koska lapsen pysyvä oleskelulupa sidottaisiin vanhemman oleskelulupaan, saattaisi lakimuutos äärimmäisissä tapauksissa johtaa siihen että, lapsi tulisi karkotetuksi kasvun ja kehityksen kannalta merkittävässä iässä. Lisäksi toimeentuloedellytys altistaa ulkomaalaiset työnantajan ja puolison hyväksikäytölle, saattaa lisätä lapsiköyhyyttä, jos etuuksia jätetään käyttämättä oleskeluluvan takia ja pahimmassa tapauksessa altistaa ihmiset rikolliselle hyväksikäytölle, mitkä kaikki vaarantavat paitsi vanhemman myös lapsen hyvinvoinnin ja edun.

Lisäksi vaikka HE 62/2025 vp todetaan, ettei pysyvän oleskeluluvan epääminen tarkoita sitä, etteikö henkilö voisi viettää esimerkiksi perhe-elämää Suomessa on tämä kuitenkin näkemyksemme mukaan tosiasiallisesti ihmisiä eriarvoistavaa. Suomalaiset lapset olisivat eriarvoisissa asemassa heidän vanhempiensa kansalaisuuksien mukaan. Vaikka pysyvän oleskeluluvan epääminen ei estäisi perhe-elämän viettämistä olisi määräaikaisten oleskelulupien ketjuttamisella kuitenkin merkittävä vaikutus perheen ja lapsen tosiasialliseen hyvinvointiin. Näkemyksemme mukaan tämä on paitsi lapsen edun vastaista, se myös asettaa monet kaksikulttuuriset lapset eriarvoiseen asemaan kahden suomalaisen vanhemman lapseen verrattuna. On myös huomattava, että kaikki muutkin edellä mainitut eriarvoistavat toimet ovat sellaisia, jotka kohdistuvat välillisesti myös lapseen. Sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien lapset ovat todennäköisemmin myös aikuisina sosioekonomisesti heikommassa asemassa. Näin ollen eriarvoisuutta lisäävä lakiesitys pahimmillaan varmistaa huonomman sosioekonomisen aseman periytymisen seuraavallekin sukupolvelle. Todettakoon myös, että hallituksen esitys ei tosiasiallisesti lisää vetovoimatekijöitä kenellekään vaan heikentää osan asemaa, kun toiset saavat pitää kiinni nykyisestä mallista.

Lopuksi

Familia huomauttaa, että toteutuessaan lakiehdotus heikentäisi merkittävästi kahden kulttuurin perheiden hyvinvointia ja hyvinvoinnin edellytyksiä, unohtaa lapsen edun ensisijaisuuden ja asettaa lapset eriarvoiseen asemaan heidän vanhempiensa kansalaisuuden mukaan. Perheiden turvattu tulevaisuus on keskeinen osa yhteiskunnan vakautta, joten kotouttamispolitiikassa tulisi ottaa huomioon perheiden tarpeet ja mahdollisuus asettua Suomeen ilman jatkuvaa epävarmuutta. Suomen kansalaisen puolisolta ei vaadita turvattua toimeentuloa muissa oleskeluluissa. Tämä tulisi säilyttää yhä kaikissa Suomen kansalaisen puolisoa koskevissa oleskeluluissa.

Lopuksi Familia ry huomauttaa että, sekä jo toteutetut että keskeneräiset maahanmuuttopoliittiset uudistukset ovat heikentäneet kaksikulttuuristen perheiden hyvinvointia Suomessa, uhkaavat kahden kulttuurin ihmisten oikeusturvaa ja vaarantavat lasten tasa-arvoisen kohtelun.

Lisätietoja:

Elina Helmanen
toiminnanjohtaja
Familia ry
050 4335411
elina.helmanen@familiary.fi

Familia ry Familia ry on vuonna 1988 perustettu valtakunnallinen kahden kulttuurin perheiden asiantuntijajärjestö ja edunvalvoja. Tuemme kahden kulttuurin perheiden hyvinvointia tarjoamalla vapaaehtois- ja vertaistoimintaa, tietoa, tukea ja neuvontaa. Tavoitteenamme on edistää kahden kulttuurin perheiden hyvinvointia ja perheiden huomioimista yhteiskunnassa, sekä kehittää lainsäädäntöä ja palvelujärjestelmää tukemaan kaksikulttuurisia sekä kaksi- ja monikielisiä perheitä.

www.familiary.fi